

ماجرای فرار اولین رئیس مجلس

۳ تیر ۱۳۹۵ ساعت ۱۳:۰۴

ممتازالدوله که در ۱۲۸۶ در سن ۳۲ سالگی به ریاست مجلس اول رسیده بود وقتی تجمع نظامیان روس در میدان بهارستان را دید تلفن را برداشت و به شاه اعتراض و پرخاش کرد. اما در همان حال اولین گلوله توپ به مجلس برخورد کرد و باعث تخریب قسمتی از تلفنخانه مجلس شد...

مجلس اول مشروطیت که کمتر از دو سال دوام داشت - ۱۳ مهر ۱۲۸۵ تا ۲ تیر ۱۲۸۷ - شاهد تحولات بسیاری بود. این مجلس که مولود قیام مردم بود، پیش از پایان دوره قانونی خود به علت مخالفت محمدعلی شاه قاجار با مشروطه‌طلبان توسط کلنل لیاخف رئیس روسی قزاقخانه و تعدادی از افسران روس به توپ بسته شد. در این حادثه عده‌ای از نمایندگان مجلس کشته و عده‌ای نیز دستگیر و زندانی شدند و جمع دیگری نیز توانستند فرار کنند. سیدمحمد صادق طباطبائی، سیدعبدالله بهبهانی، حکیم‌الملک (ابراهیم حکیمی)، بهاء‌الواعظین، میرزا جهانگیرخان، ملک‌المتکلمین و ممتازالدوله رئیس مجلس، از جمله کسانی بودند که موفق به فرار شدند. گزارش زیر داستان فرار رئیس اولین مجلس شورای ملی است که با هم می‌خوانیم:

ممتازالدوله که در ۱۲۸۶ در سن ۳۲ سالگی به ریاست مجلس اول رسیده بود وقتی تجمع نظامیان روس در میدان بهارستان را دید تلفن را برداشت و به شاه اعتراض و پرخاش کرد. اما در همان حال اولین گلوله توپ به مجلس برخورد کرد و باعث تخریب قسمتی از تلفنخانه مجلس شد. رئیس مجلس، نمایندگان را از تصمیم شاه برای انهدام مجلس و بازداشت و مجازات نمایندگان باخبر کرد و خود همراه با جمع دیگری از نمایندگان مشروطه‌خواه از درب پشت مجلس فرار کردند و سراسیمه خود را به پارک امین‌الدوله رساندند. صاحب پارک که از ورود رئیس مجلس و همراهانش بیمناک شده بود فوراً مراتب را به شاه اطلاع داد. دیری نگذشت که سربازان دولتی به پارک آمدند و سرکوب و شکنجه پناهندگان را آغاز کردند. ممتازالدوله با مشاهده این وضعیت خود را در لابلای توده‌ای از درختان انگور پنهان کرد و تا تاریکی شب در آن مکان ماند. سپس باغبان پارک که انسانی نیکوکار بود و از محل اختفای رئیس مجلس خبر داشت او را تا سپیده صبح نزد خود پناه داد.

در اولین ساعتهای صبح ممتازالدوله کلاه پاره‌ای بر سر و بیلی بر دوش نهاد و شلوارش را تا زانو بالا زد و با کفش مندرسی در کسوت کارگران میراب از برابر چشم سربازان مسلح، به بیرون از پارک رفت و دور شد. در بین راه عده‌ای او را برای بیل زدن به باغچه منزل خود و عده‌ای نیز وی را برای انجام سایر امور کارگری دعوت به کار کردند. ممتازالدوله نیز که کاملاً ناشناخته مانده بود به هر متقاضی، وعده‌ای داد تا توانست خود را به منزل یکی از دوستانش برساند. او چند روزی در این منزل به سر برد تا اینکه تصمیم گرفت از راه روسیه به اروپا برود. اما از بیم شناسائی خود و به توصیه و اصرار اکید دوستش، راهی سفارت فرانسه شد. او که به زبانهای فرانسه و انگلیس تسلط کامل داشت، درخواست مسئولان سفارت برای اقامت چند روزه در این مکان را رد

کرد و در همان روز ورود، با راهنمایی فرستادگان سفارت و با لباس مبدل رهسپار مرز روسیه شد. روزی که با ترن از باکو به تفلیس می‌رفت ناراحت و پریشان خیال در ایستگاهی از قطار برای لحظاتی پیاده شد. اما پیش از سوار شدن مجدد وی درهای قطار بسته شد و ترن بدون وی به حرکت درآمد. ممتازالدوله به ژاندارمری مستقر در ایستگاه پناه برد و متوجه شد که باید یک شبانه‌روز در انتظار ورود قطار بعدی بماند. وی شب را در گوشه ایستگاه راه‌آهن بر روی زمین خوابید و روز بعد، از زبان مأموران ژاندارمری شنید که قطار دیروزی دچار سانحه شده و بسیاری از مسافران آن جان خود را از دست داده‌اند. ممتازالدوله با قطار جدید خود را به تفلیس رساند و از آنجا رهسپار اروپا شد. او به پاریس رفت و در آنجا با معرفی خود چگونگی حادثه حمله به مجلس و جنایت محمدعلی شاه و نظامیان روس را برای نمایندگان مطبوعات تشریح کرد.

ممتازالدوله تا سقوط محمدعلی شاه در فرانسه ماند سپس به کشور بازگشت و در انتخابات مجلس دوم که یک سال و چهار ماه پس از به توپ بستن مجلس اول برگزار شد، به عنوان نماینده مردم تبریز راهی مجلس شد. او چند ماهی را مجدداً به ریاست مجلس برگزیده شد سپس تا قبل از به قدرت رسیدن وثوق‌الدوله در چند کابینه سمت وزارت‌خانه‌های مالیه یا عدلیه را عهده‌دار شد. با به قدرت رسیدن وثوق‌الدوله، وی بنای ناسازگاری نهاد و قرارداد ۱۹۱۹ را مورد حمله شدید قرار داد و این منجر به بازداشت و تبعید وی به کاشان شد. او تا زمان سقوط کابینه وثوق‌الدوله در تبعید باقی ماند سپس به تهران آمد. با کودتای رضاخان نیز مخالفت کرد از این رو دستگیر و روانه زندان شد. در تمام مدت کابینه ۱۰۰ روزه سیدضیاء‌الدین طباطبائی، وی در زندان بود. پس از سقوط سیدضیاء وی از زندان آزاد شد و در کابینه قوام به وزارت معارف برگزیده شد و سرانجام در سال ۱۳۱۱ ش. در ۵۸ سالگی درگذشت.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۱۰۷۴/ماجراي-اولين-فرار-مجلس-رئيس-اولين-فرار-ماجرای-۲۱۰۷۴>